

Ystävällisyyden merkitys maahanmuuttajajäille

Maija Pääkkönen

Milja Uljas

OPINNÄYTETYÖ
Huhtikuu 2019

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomikoulutus

PÄÄKKÖNEN, MAIJA & ULJAS, MILJA:
Ystävöitymisen merkitys maahanmuuttajaäideille

Opinnäytetyö 41 sivua, joista liitteitä 3 sivua
Huhtikuu 2019

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millainen merkitys Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnalla on siihen osallistuville äideille. Tätä selvitettiin kartoittamalla, millaisia suhteita maahanmuuttajaäitien ja toiminnassa mukana olevien vapaaehtoisten välillä on syntynyt. Lisäksi tarkoituksena oli kartoittaa, millaiset tarpeet saivat maahanmuuttajaäidit hakeutumaan toimintaan sekä mitä kehitettävää he näkevät toiminnassa. Opinnäytetyössä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Aineisto kerättiin haastattelemalla seitsemää maahanmuuttajaäitiä teemahaastattelumenetelmällä. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisesti. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osaston kanssa.

Tuloksista kävi ilmi, että kielen oppiminen ja suomalaisen kulttuurin ymmärtäminen olivat tärkeitä syitä hakea mukaan toimintaan. Keskeisimpänä syynä toimintaan hakeutumiselle oli kuitenkin sosiaalisten verkostojen puute ja ystävän tarve. Toimintaan lähtemisen jälkeen muodostuneet suhteet maahanmuuttajaäitien ja ystävien välillä olivat moninaisia, joissa korostuivat yhteisen ajan viettäminen ja keskusteleminen. Luottamus ja vastavuoroisuus koettiin suhteita luonnehtiviksi tekijöiksi. Tärkeää oli myös ystävältä saatu konkreettinen apu ja tuki arjen asioihin.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että toiminnalla on suuri merkitys maahanmuuttajaäideille. He saavat vapaaehtoiselta ystävältä tukea ja apua. Heidän on mahdollista oppia suomen kieltä ja kulttuuria ystävän kanssa toimiessa. Kaikki maahanmuuttajaäidit ovat tyytyväisiä Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toimintaan. Toiminnan kehittämisen kannalta on tärkeää tuoda perehdytysvaiheessa vapaaehtoisille ystäville lisää tietoutta maahanmuuttoprosessin vaikutuksista sekä korostaa kielen oppimisen haasteita muutosten keskellä.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

PÄÄKKÖNEN, MAIJA & ULJAS, MILJA:
Importance of friend activity for immigrant mothers

Bachelor's thesis 41 pages, appendices 3 pages
April 2019

The aim of this thesis was to find out the immigrant mothers experiences of Friend for an Immigrant Mum -activity. The purpose was to consider what kind of relationships have been established between immigrant mothers and volunteers. The purpose was also to find out the needs of immigrant mothers to apply for activity and how would immigrant mothers develop it. The thesis was done in cooperation with Mannerheim League for Child Welfare Tampere department. The study was a qualitative one. The data were collected through thematic interviews. The method used was data-oriented content analysis.

The results of this thesis showed that learning Finnish language and understanding Finnish culture were important reasons to apply for the activity. However, the main reason was the lack of social networks and the desire to make a friend. The relationships between immigrant mothers and volunteers were manifold. Trust and reciprocity were experienced as factors in the relationships. The most important issues were spending time together and conversation. Concrete help and support for daily life of a mother was also important.

The conclusion is that Friend for an Immigrant Mum –activity is very important to an immigrant mother. Immigrant mothers get support and help from a volunteer friend. They have an opportunity to learn Finnish language and culture with the friend. All immigrant mothers are satisfied that they have applied for the activity. To develop the activity, volunteer friends should be better informed about the immigration process and emphasize language on learning challenges in the middle of many changes.

Key words: immigration, social networks, immigrant mothers, Mannerheim League for Child Welfare

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	MAAHANMUUTTO	7
	2.1 Maahanmuutto Suomessa	7
	2.2 Maahanmuuttajat ja uuteen maahan sopeutuminen	8
3	SOSIAALISET VERKOSTOT.....	12
	3.1 Sosiaalisten verkostojen luonne ja muodostuminen.....	12
	3.2 Sosiaaliset verkostot uuteen maahan muuttaessa	13
4	MONIKULTTUURISEN YSTÄVÄ- JA PERHETYÖNHANKE	17
	4.1 Yhteistyötahon esittely	17
	4.2 Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminta	18
5	TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	20
6	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	21
	6.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta	21
	6.2 Aineiston analyysi	24
7	LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	26
8	MAAHANMUUTTAJAÄITIEN NÄKEMYKSET TOIMINNASTA	28
	8.1 Tarpeet toimintaan mukaan lähtemiselle.....	28
	8.2 Maahanmuuttajaäitien ja ystävien väliset suhteet	30
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	32
	LÄHTEET.....	36
	LIITTEET.....	41
	Liite 1. Saatekirje	41
	Liite 2. Haastattelurunko	42

1 JOHDANTO

Toiseen maahan muuttaminen on iso elämänmuutos (Martikainen & Saukkonen & Säävälä 2013, 13). Mitä kauempaa ja erilaisemmasta kulttuurista ihminen tulee, sitä enemmän myös hänen elämänsä muuttuu (Malin 2011, 205). Uuteen maahan sopeutuminen ei aina ole helppoa (Martikainen & Saukkonen & Säävälä 2013, 13–14). Tästä syystä tarvitaan maahanmuuttajille suunnattuja palveluita. Järjestöillä on keskeinen rooli täydentämässä palvelujen tarjontaa ja vapaaehtoistyö on sen yksi muoto (Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016–2019, 6).

Maahan muuttaneista meitä kiinnostivat omista lähtökohdista käsin äidit. Tästä syystä otimme yhteyttä Mannerheimin Lastensuojeluliittoon, sillä tiesimme sen tekevän paljon töitä perheiden ja äitien kanssa. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Mannerheimin lastensuojeluliiton Tampereen osaston monikulttuurisen ystävä- ja perhetyön hankkeen kanssa ja tarkemmin Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnan kanssa. Toiminta on tarkoitettu eri kulttuureista maahan muuttaneille äideille, jotka kaipaavat ystävää. Ystäväksi he voivat saada vapaaehtoisen suomalaisen, jotka ovat hakeneet mukaan toimintaan.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millainen merkitys Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnalla on siinä mukana oleville äideille. Tavoitteena on tuottaa tietoa toiminnan merkityksistä ja kehittämismahdollisuuksista järjestäjätaholle. Tällöin myös mukana olevat maahanmuuttajaäidit voivat hyötyä siitä toiminnan kehittyessä.

Opinnäytetyössä keskeisinä käsitteinä ovat maahanmuutto ja sosiaaliset verkostot, joita käsitellään toisessa ja kolmannessa luvussa. Neljäs luku kuvaa yhteistyötahon toimintaa ja hanketta sekä Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnan yksityiskohtia. Viidennessä luvussa esitellään tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset, kun taas kuudes luku avaa opinnäytetyön tutkimusmenetelmän ja aineistokeruutavan sekä aineistolähtöisen menetelmän aineiston analyysissa. Seitsemännessä luvussa pohditaan opinnäytetyön luotettavuutta ja eettisyyttä. Opinnäytetyön tulokset esitellään kahdeksannessa luvussa ja yh-

deksännessä luvussa käsitellään johtopäätökset ja ehdotukset jatkotutkimuksista.

2 MAAHANMUUTTO

2.1 Maahanmuutto Suomessa

Tänä päivänä maahanmuutto on Euroopan Unionin alueella merkittävä poliittinen teema, mutta toisaalta myös väline. Tähän on johtanut viimeaikaiset suuret turvapaikanhakijamäärät, kasvava liikkuvuus eri maiden välillä sekä koulutettu työvoima. (Maahanmuutto 2018, 11.) Sisäministeriön mukaan Suomeen on 2000-luvulla tullut joka vuosi 1500-6000 turvapaikanhakijaa, mutta maailmalla vallinnut pakolaiskriisi toi Suomeen vuonna 2015 yli 32 000 ihmistä hakemaan turvapaikkaa (Sisäministeriö 2018). Tämän jälkeen määrä on palannut 2000-luvun tasolle, koska vuonna 2018 turvapaikkahakemuksia saapui yhteensä 4 548, joista lähes puolet oli uusintahakemuksia. Ensimmäistä kertaa turvapaikkaa haki 2 409 henkilöä. (Maahanmuuton vuoden 2018 tilastot.)

Vuoden 2017 lopussa Suomessa asui yhteensä 384 123 ulkomaalaistaustaista ihmistä. Heistä ulkomailla syntyneitä henkilöitä oli 372 802, ja 249 452 henkilöllä oli ulkomaan kansalaisuus. (Maahanmuuttajat ja kotoutuminen 2018.) Naisten osuus ulkomaalaistaustaisista oli noin 48,5% (Maahanmuuttajat väestössä 2018). Vuoden 2017 lopussa Suomessa oli eniten ulkomaan kansalaisia Virossa, Venäjältä, Irakista ja Kiinasta (Väestö 2018).

Maahanmuutto on laaja, monitahoinen ja ajankohtainen ilmiö, joka vaikuttaa ihmiseen syvästi. Muutto toiseen maahan on aina iso päätös ja sitä edeltävät monenlaiset ajatukset ja suunnittelut siitä, mihin maahan ollaan muuttamassa, miksi, milloin ja ketkä lähtevät. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 21). Perheen kanssa muuttaminen vaikuttaa myönteisesti hyvinvointiin, sillä läheisiltä saatu tuki on tarpeen uudessa maassa (Malin 2011, 208). Aina ei määränpäättä edes tiedetä, koska maahanmuutto voi tapahtua monista eri syistä. Se voi olla vapaaehtoista, pakotettua tai itsestä riippumattomista syistä johtuvaa. (Kuittinen & Isosävi 2013, 89.)

Maahanmuuton syyt ja perusteet ovat käsitteellisesti eri asia. Maahanmuuton perusteet tarkoittavat oleskeluluvan hankkimiseen tarvittavia perusteita ja tar-

peita. Syyt taas ovat usein monitahoisempia ja ne ovat kytköksissä motivaatioon. (Säävälä 2013, 106–107.) Yleisin tilastoitu peruste muuttaa Suomeen ja hakea oleskelulupaa on perhesyyt, kuten suomalainen tai Suomessa asuva puoliso. Maahanmuuttoviraston tilastoiden mukaan vuoden 2018 aikana oleskelulupaa oli perhesyiden perusteella haettu 43,6% kaikista oleskeluluvista. Työn perusteella lupaa olivat hakeneet 32,6% hakijoista ja opiskelun vuoksi 22,2%. Näiden lisäksi turvapaikkaa Suomesta oli hakenut 4548 henkilöä. Muista syistä lupaa oli haettu 1,7%. Näitä voivat olla esimerkiksi paluumuutto ja au pairiksi tulo. (Maahanmuuttoviraston tilastot 2018.) Viime aikoina etenkin työperäisen maahanmuuton oleskeluluvat Suomessa ovat olleet nousussa (Maahanmuuton tilannekatsaus 1/2018, 9).

2.2 Maahanmuuttajat ja uuteen maahan sopeutuminen

Maahan muuttaneista ihmisistä puhuttaessa yleisin käsite on maahanmuuttaja, joka määritellään henkilöksi, joka on muuttanut Suomeen asuttuaan pysyvästi ulkomailla tai joka on syntynyt muualla kuin Suomessa (Martikainen & Tiilikainen 2007, 18).

Laissa kotoutumisen edistämisestä maahanmuuttaja määritellään seuraavasti:

Suomeen muuttanut henkilö, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010).

Maahanmuuttaja on käsitteenä varsin moninainen, sillä se pitää sisällään kaikki toiseen maahan muuttaneet ihmiset. He voivat olla niin pakolaisia, turvapaikanhakijoita, siirtolaisia tai mistä tahansa muustakin syystä maahan muuttaneita. (Söderling 2013, 17.) Näillä käsitteillä viitataan maahan muuttamisen syihin, mutta yhteinen kulttuuri, lähtömaa tai syyt muutolle, eivät tee yksilöistä samankaltaisia. (Alitolppa-Niitamo 2005, 38.) Käsitteen moninaisuus tulee ilmi tiedostaessa, että usein yhteistä maahanmuuttajilla on vain muutto toiseen maahan

(Alitolppa-Niitamo & Söderling 2005, 9). Jokaisella heistä on yksilöllisiä kokemuksia, äidinkieli, koulutus- ja ammattitausta, uskonto, elämänkaari, kulttuuri ja lähtömaa (Huttunen 2009, 120).

Ennakkoluulot ja oletukset maahanmuuttajista ja tietyistä kulttuureista vaikuttavat ihmisten kohtaamisiin, jolloin muut ihmisten väliset erot, kuten ammatti tai poliittinen aktiivisuus menettävät merkitystään. Voi olla, että joitakin eroja laitetaan suoraan kulttuurin vaikutukseksi, vaikka niin ei olisikaan. (Hiitola, Anis & Turtiainen 2018, 18–19.) Yleistyksiä täytyy siis välttää, sillä jokaisella on oma suhde kulttuuriinsa ja myös kulttuurien sisällä on erilaisia arvoja ja käsityksiä (Puukari & Korhonen 2013, 37).

Yleistyksien välttämiseksi on tärkeää pohtia maahanmuuttaja- käsitteen käyttöä. Säävälän mukaan osa maahan muuttaneista kokee käsitteen korostavan vierautta ja kategorisoivan ihmisiä huomioimatta näiden yksilöllisyyttä. Ihminen voi olla Suomen kansalainen ja osata kielen, mutta maahanmuuttaja- termi voi silti estää häntä olemasta aito yhteiskunnan jäsen. (Säävälä 2011, 8–9.) Myös Marjo Harju-Tolppa on pohtinut maahanmuuttaja- käsitteen käyttöä tutkimuksessaan ja todennut sen merkitsevän joillekin ihmisille ulkopuolisuutta ja eikuulumista valtaväestöön. (Harju-Tolppa 2004, 29.) Näistä syistä käsitettä on yritetty korvata esimerkiksi käsitteillä uussuomalainen, siirtolainen tai voidaan puhua maahan muuttaneesta, jolloin ymmärretään, että ihminen on muuton kokenut, mutta kuitenkin jo asettunut uuteen maahan. (Säävälä 2011, 8–9.) Käytämme kuitenkin tässä opinnäytetyössä puhekielessä yleistä käsitettä maahanmuuttaja, koska se esiintyy myös yhteistyötahon Ystäväksi maahanmuuttajaäidille- toiminnan nimessä.

Sopeutuakseen uuteen maahan maahanmuuttajat tarvitsevat yhteiskunnan tukea ja palveluja. Tulomaan taloudellinen tilanne vaikuttaa siihen, miten maahanmuuttajien tarpeisiin pystytään vastaamaan. (Malin 2011, 206). Maahanmuuttajan oma motivaatio ei yksin riitä onnistuneen kotoutumisprosessin tekijäksi, vaan tulomaan palveluiden on oltava kotoutumista tukevia (Malin 2011, 209). Suomessa järjestetään maahanmuuttajille kotoutuskoulutusta, jossa rakennetaan jokaiselle osallistujalle yksilöllinen polku maahanmuuttajan tarpeiden ja lähtötason mukaan (Opetushallitus 2012, 12–13). Päävastuu koulutuk-

sen järjestämisestä ja organisoinnista on kunnilla sekä työ- ja elinkeinotoimistoilla (Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2012-2015, 28–29). Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on tukea osallistujan kielellisiä, yhteiskunnallisia, kulttuurillisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia, jotta jatkossa hän kykenee toimimaan uudessa ympäristössään. Kielen opetuksella on keskeinen rooli kotoutumiskoulutuksessa. (Opetushallitus 2012, 12–13.) Yksilöllistä polkua tarvitaan, koska jokaisen oppijan lähtökohdat ja taustat ovat hyvin erilaisia. (Latomaa & Pöyhönen & Suni & Tarnanen 2013, 164). Tarkoitus on, että kotoutumiskoulutuksen aikana maahanmuuttaja saavuttaa sellaiset kielelliset valmiudet, että hän selviytyy suomalaisessa yhteiskunnassa ja omassa arkielämässään (Opetushallitus 2012, 23).

Kielen oppiminen on yksilöllinen, mutta myös yhteisöllinen prosessi, joka tarkoittaa sitä, että kielitaitoa kehittääkseen tarvitaan kommunikointia sen kielen puhujien kanssa. Kielen oppiminen on tärkeää, koska sen avulla on mahdollista luoda suhteita uusiin yhteisöihin sekä ylläpitää sosiaalisia suhteita. (Latomaa & Pöyhönen & Suni & Tarnanen 2013, 181–182.) Kansalaisjärjestöt tarjoavat tähän mahdollisuuden omilla palveluillaan ja vapaaehtoistyön avulla. Ne ovat aktiivisesti kehittämässä ja toteuttamassa maahanmuuttajille suunnattuja palveluita ja sen lisäksi niillä on keskeinen asema täydentämässä kuntien palveluja. Haasteena järjestöillä on, että niiden tarjoamat palvelut ovat usein hankkeita tai projekteja, joka tarkoittaa niiden olevan osa-aikaisia (Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2012-2015, 28–29.)

Hyvä kielitaito nähdään myös mahdollisuutena päästä osallistumaan yhteiskunnan toimintaan, kuten esimerkiksi työelämään tai opiskelemaan. Toisaalta aina edes hyvä kielitaito ei riitä. Joskus maahanmuuttajaa voi seurata ns. suomalaisuusvaje, joka voi tarkoittaa esimerkiksi vääränlaista pukeutumista tai puheen aksenttia. (Tarnanen & Pöyhönen 2011, 140–142.) Akhlaq Ahmadin tekemän väitöskirjatutkimuksen tulokset osoittavat, että maahanmuuttajien työllistymisessä heidän etniset ystävänsä ja sukulaiset toimivat tärkeässä roolissa (Ahmad 2005, 139–140).

Vuonna 2006 yleisimmät maahanmuuttajien ammatit olivat siivooja, myyjä, ajoneuvon kuljettaja tai oman pienyrityksen pitäminen ravintola-alalla. Lisäksi

mitä pidemmän aikaa Suomessa asuu, sitä paremmat mahdollisuudet työllistymiseen on (Malin 2011, 207.) Työn luonne on muuttunut koko ajan yhä enemmän osa-aikaiseksi ja katkonaiseksi. (Davydova-Minguet & Pöllänen 2018, 172.) Etenkin maahanmuuttajanaisten asema työmarkkinoilla on heikko. Maahanmuuttajat tekevät määräaikaistöitä enemmän kuin kantaväestö (Malin 2011, 207). Määräaikaiset työt ja epävarma asema työmarkkinoilla vaikuttavat maahanmuuttajanaisten hyvinvointiin kokonaisvaltaisesti, koska työn merkitys ei ole pelkästään taloudellinen, vaan sen kautta on myös mahdollista saada arkeen uudenlaista sisältöä ja rakentaa sosiaalisia verkostoja. (Davydova-Minguet & Pöllänen, 2018, 177–178.)

3 SOSIAALISET VERKOSTOT

3.1 Sosiaalisten verkostojen luonne ja muodostuminen

Ihmisten sosiaaliset verkostot muodostuvat pienemmistä osista, erilaisista ryhmistä. Ryhmällä tarkoitetaan kahden tai useamman keskenään toistuvassa vuorovaikutuksessa olevan ihmisen joukkoa. Ryhmä voi rakentua esimerkiksi naapurustosta, harrastuspiireistä tai sosiaalisen median yhteisestä jäsenyydestä. Siihen liittyy vahvasti sen jäsenten kesken vallitseva yhteenkuuluvuuden tunne ja sitoutuminen ryhmän asettamiin yhteisiin tavoitteisiin. (Kouvo 2014, 137–138.) Sosiaalisten verkostojen ydin on ihmisten välisissä sosiaalisissa suhteissa ja niiden osapuolilla on usein toiveita toistensa suhteen. Joku voi toivoa saavansa esimerkiksi henkistä tukea elämäntilanteeseensa ystäväverkostolta. Sosiaalisen suhteen täyttymiseksi suhteen osapuolet vastaavat näihin toiveisiin, ainakin jossakin määrin. Tärkeintä on, että sosiaalisen suhteen osapuolet ovat yksimielisiä suhteen välillä vallitsevista toiveista sekä niiden täyttämisestä. (Marin 2003, 73–75.)

Sosiaalisen verkoston luonne on usein vuorovaikutteinen. Vuorovaikutuksen laatu vaihtelee ajan mukaan ja se voi olla monella tavoin vastavuoroista. Se voi olla pitempiaikaista tai vain tiettyyn tapahtumaan liittyvää. (Marin 2003, 75–77.) Colemanin mukaan verkostojen vastavuoroisuus ilmenee ihmisen auttaessa toista verkostonsa jäsentä. Hän saattaa samalla varmistella saavansa apua myös silloin, kun sitä itse jossain vaiheessa elämäänsä tarvitsee. Se ei kuitenkaan ole varsinainen syy auttaa toista, vaan verkostossa vallitseva tunne luotettavuudesta. (Ruuskanen 2015, 220.)

Sosiaalinen verkosto tarkoittaa siis toisten ihmisten kohtaamista ja vuorovaikutussuhteita, joiden avulla ihmiset liittyvät toisiin ihmisiin. Sosiaalinen verkosto on olennainen osa ihmisen sosiaalista identiteettiä. Se vahvistaa, mutta myös ylläpitää sitä. (Marin 2003, 78.) Verkostot ovat tarpeellinen ja tärkeä voimavara, koska niiden avulla ihmisen on mahdollista saada tukea päivittäiseen elämäänsä. Granovetterin mukaan verkoston koosta ja laadusta riippuen tuki voi olla

tarpeellista informaatiota, luottamusta tai yhteenkuuluvuuden tunnetta (Ruuskanen 2015, 218).

Robert Putnamin mukaan kaikissa yhteiskunnissa on sekä muodollisia että epämuodollisia ihmisten välisiä verkostoja. Sosiaaliset verkostot jaetaan kolmeen tyyppiin. Ensimmäinen niistä on epämuodolliset ja osittain vapaaehtoiset verkostot, joilla tarkoitetaan esimerkiksi perheen, suvun tai naapuruston muodostamia verkostoja. Toinen on organisoidut ja vapaaehtoiset sosiaaliset verkostot, joihin liittyvät olennaisesti yhdistykset ja yhteiskunnalliset liikkeet. Kolmas sosiaalisten verkostojen tyyppi on organisoituun toimintaan liittyvät sosiaaliset verkostot. Näitä ovat esimerkiksi politiikan toimijaverkostot. Robert Putnamin mukaan vapaaehtoiset ja yhdistystoimintaan liittyvät sosiaaliset verkostot ovat merkittäviä yhteiskunnan rakenteellisten voimavarojen kannalta. Yhdistystoiminta tähtää aina osallistujajoukon lisäksi yhteiskunnan kehittämiseen ja yleiseen etuun. Lisäksi osallistujilla on mahdollisuus oppia erilaisia tietoja ja taitoja, joiden pohjalta toimia aktiivisena kansalaisena yhteiskunnassa. Yhdistykset tarjoavat sosiaalisia verkostoja, jotka ovat apuna yleisesti hyödyttävien päämäärien saavuttamisessa. (Kaunismaa 2000, 122–135.)

Heikkojen sosiaalisten verkostojen tiedetään olevan yhteydessä yksinäisyyden kokemukseen. Yksinäisyyden kokemus on henkilökohtainen tunne siitä, että ei ole sellaista ihmissuhdetta tai ihmissuhteita kuin itse toivoisi, eli ihmisen toivoman ja realististen ihmissuhteiden välillä on ristiriita. Yksinäisyyden kokemus voidaan jakaa kahteen muotoon, jotka ovat sosiaalinen ja emotionaalinen yksinäisyys. Emotionaalinen yksinäisyyden kokemus aiheutuu läheisen kiintymyksen puutteesta toiseen ihmiseen, kun taas sosiaalinen yksinäisyys määritellään merkityksellisten sosiaalisten verkostojen puutteeksi. (Junttila, Topalli, Kainulainen & Saari 2016, 157.)

3.2 Sosiaaliset verkostot uuteen maahan muuttaessa

Uuteen maahan muuttaminen aiheuttaa usein eron itselle tärkeistä ihmisistä, jolloin toisessa maassa on luotava uudet sosiaaliset verkostot (Kaljonen 2014, 12). Sosiaalisissa verkostoissa ja yhteisöissä jaetaan ja opitaan käyttäytymistä.

Se mahdollistaa sopeutumisen uusiin ja erilaisiin tilanteisiin ja olosuhteisiin (Lindfors 2007). Uuteen maahan muuttaessa täytyy sopeutua elämään vieraassa kulttuurissa. Sosiaalisella verkostolla on tässä tehtävässä iso rooli. Mikäli maahanmuuttajalla ei ole sosiaalisia verkostoja ja ystäviä, se heikentää hänen sopeutumistaan ja hyvinvointiaan. Vaikka maahanmuuttajan perhe olisi Suomessa ja lähtömaassa hänellä olisi läheisiä sosiaalisia verkostoja, ystävät ja sosiaaliset suhteet uudessa maassa ovat vaikuttavia tekijöitä sopeutumisen ja hyvinvoinnin kannalta. Maahan muuttaneiden sosiaalisten verkostojen muodostamiseen vaikuttaa muun muassa se, onko maahanmuuttaja avioitunut suomalaisen kanssa. Suomalaisen aviopuolison kautta on helpompaa tutustua muihin suomalaisiin, kuten aviopuolison sukulaisiin ja ystäviin. (Reuter & Jaakkola 2005, 35–37.)

Sopeutumisen ja hyvinvoinnin lisäksi sosiaalisilla verkostoilla on yhteys myös uuden kielen oppimiseen, koska maahanmuuttajan on helpompi rakentaa uusia verkostoja, mikäli hän osaa maan kieltä (Tarnanen & Suni 2005, 14). OECD:n vuonna 2018 Suomeen tekemän raportin mukaan maahanmuuttajaäitien suomen kielen oppimista voi hidastaa se, että he hoitavat lapsia kotona kotihoidontuen turvin (OECD 2018). On tärkeää, että äidit onnistuisivat uudessa maassa rakentamaan yhteyttä äitiyden ja kodin ulkopuolisen elämän välille (Säävälä 2011, 54), sillä mitä enemmän uudessa kotimaassa on valtaväestön kanssa luotuja verkostoja, sitä parempi tilaisuus maahan muuttaneella on oppia ja käyttää uutta kieltä (Tarnanen & Suni 2005, 14). Kielitaidon kehittyminen on aina kytköksissä siihen, että maahanmuuttaja osallistuu kieliyhteisön elämään (Latomaa & Pöyhönen & Suni & Tarnanen 2013, 178).

Oman etnisen ryhmän merkitys on kuitenkin uudessa kotimaassa suuri. Kaljosen artikkeli osoittaa, kuinka Euroopan Unionin ulkopuolisista maista tulleet pienten lasten äidit ja nuoret miehet kertovat oman etnisen ryhmän tärkeästä merkityksestä, etenkin heti uuteen maahan muuttamisen jälkeen. (Kaljonen 2014, 26, 31.) Oman etnisen ryhmän ystävillä on uusille maahanmuuttajille tärkeä rooli, sillä ne tukevat kulttuurista identiteettiä sekä antavat sosiaalista tukea (Malin & Anis 2013, 154). Toisaalta myös suhteet muista maista muuttaneisiin ihmisiin ovat kotoutumisen alkuvaiheessa tärkeitä, sillä ne antavat vertaistukea,

joka auttaa ymmärtämään, että myös muut ovat kokeneet saman (Kaljonen 2014, 32).

Useilla maahanmuuttajilla oman perheen merkitys korostuu, sillä sosiaaliset verkostot ovat muuten heikommalla (Alitolppa-Niitamo & Leinonen 2013, 99). Joissakin kulttuureissa lähisuvulla ja yhteisöllä on merkittävä rooli lasten kasvatamisessa. Jos uudessa maassa ei ole kulttuuriyhteisöä tukena, se vaikuttaa voimakkaasti vanhemmuuteen ja sitä kautta koko perheen hyvinvointiin. Etenkin naisilla sosiaalisten verkostojen puute on huomattu vaikuttavan psyykkiseen hyvinvointiin. Sosiaalisen tuen puute, eristäytyneisyys ja yksinäisyys aiheuttavat sen, että maahanmuuttajaäiti voi sairastua herkemmin esimerkiksi synnytyksen jälkeiseen masennukseen. (Kuittinen & Isosävi 2013, 86–89.) Toisaalta kotimaassa olevat läheiset antavat voimavaroja myös vieraaseen kulttuuriin sopeutuessa (Kaljonen 2014, 31). Mahdollisuus olla yhteydessä kotimaahan voi auttaa uuteen maahan kotoutuessa. Nykypäivänä se on hyvin yleistä, kun internetin välityksellä voi olla yhteydessä kaukana asuviin läheisiin ja pitää heidät näin mukana jokapäiväisessä elämässä. (Maasilta & Simola & Heurlin 2008, 46, 61.)

Kontaktit valtaväestöön ovat sosiaalisen integroitumisen kannalta maahanmuuttaneille ihmisille tärkeitä. Kaljosen artikkelissa kuvatut haastateltavat kokevat tosin suomalaisiin tutustumisen hankalaksi, sillä kontaktin saaminen heihin on vaikeaa. (Kaljonen 2014, 27.) Sama asia todettiin myös Väestöliiton vuonna 2012 julkaisemassa perhebarometrissa olevassa tutkimuksessa. Siinä keskityttiin kahden kulttuurin liittoihin, joissa toinen puolisoista on suomalainen. Lainialan ja Säävälän tutkimuksen mukaan perheet kertoivat saavansa apua lähisukulaisilta ja ystäviltä arkisissa tilanteissa. Kuitenkin kyselyyn vastanneista moni muualta muuttanut koki suomalaisiin tutustumisen vaikeaksi ja sosiaaliset verkostonsa Suomessa heikoiksi yhteisöllisyyden puuttumisen vuoksi. Esille nousi myös muualta muuttaneiden vaikeus luoda sosiaalisia verkostoja ja ystävyyssuhteita Suomessa. Syyksi tähän nähtiin suomalaisten kielteiset asenteet, ennakkoluulot ja syrjintä. (Lainiala & Säävälä 2012, 104–108.) Vuorovaikutus valtaväestön kanssa, mutta myös oman etnisen ryhmän tuki vaikuttavat myönteisesti maahanmuuttajien psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin (Malin & Anis 2013, 154).

4 MONIKULTTUURISEN YSTÄVÄ- JA PERHETYÖNHANKE

4.1 Yhteistyötahon esittely

Monikulttuurinen ystävä- ja perhetyön hanke on osa Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osaston toimintaa vuosina 2017-2019. Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL) on kansalaisjärjestö, joka perustettiin vuonna 1920. Järjestön pyrkimyksenä on edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden perusturvallisuutta, hyvinvointia ja tervettä kehitystä. Mannerheimin lastensuojeluliitto tekee vaikuttamistyötä paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla. (Iivonen 2005, 80–82.) Mannerheimin lastensuojeluliittoon kuuluu keskusjärjestön lisäksi kymmenen piirijärjestöä ja 548 paikallisyhdistystä. Piirijärjestöt toimivat omalla alueellaan vaikuttajana sekä alueen paikallisyhdistyksien tukena. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2018.) Tärkeät tekijät vaikuttamisessa ovat suoraan ihmisten arjesta saatu tieto sekä ammatillinen asiantuntijuus. Mannerheimin lastensuojeluliiton vaikuttamistyön pyrkimyksenä on lapsuuden suojeleminen. Yksi tärkeimpiä viestejä on lasten ja vanhempien yhdessä vietetyn ajan tärkeys, etenkin lapsen normaalin kehityksen kannalta. (Iivonen 2005, 82–86.)

Hankkeen rahoittajana toimii Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus (STEA). Hankkeen tavoitteena on tukea ja edistää ensisijaisesti maahanmuuttaja-aitien, mutta myös heidän perheidensä kotoutumista kielitaitoa vahvistamalla ja pyrkimällä madaltamaan osallistumiskynnystä. Kielitaitoa vahvistamalla luodaan myös pohjaa maahanmuuttaja-aitien työllistymiselle. (Monikulttuurisen ystävä- ja perhetyön hanke 2017.) Maahanmuuttajille suunnattujen kielikurssien lisäksi järjestöillä ja vapaaehtoistyötä tekeillä on merkittävä rooli palvelujen täydentämisessä esimerkiksi juuri kielen opetuksen kannalta. Lisäksi vapaaehtoistyön avulla on mahdollista lisätä maahanmuuttajien ja valtaväestön välistä vuorovaikutusta. (Valtion kotouttamisohjelma 2016-2019, 6.)

Monikulttuurisen ystävä- ja perhetyön hankkeen yhtenä ajatuksena onkin lisätä vuorovaikutusta ihmisten välillä ja lisätä sitä kautta tietoutta eri kulttuureista, koska tietoisuuden kasvaessa on mahdollista vähentää ennakkoluuloja toisia kulttuureja kohtaan. Hanke tekee laajasti yhteistyötä eri tahojen kanssa, kuten

esimerkiksi maahanmuuttajien sosiaalipalveluiden ja maahanmuuttajien koulutusta järjestävien tahojen kanssa. Yhtenä sen tavoitteista onkin lisätä palveluohjausta ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä. (Monikulttuurisen ystävä- ja perhetyön hanke 2017.)

4.2 Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminta

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osasto on järjestänyt Ystäväksi maahanmuuttajaäidille- toimintaa jo vuodesta 2012 lähtien ja tällä hetkellä se on osa Monikulttuurisen ystävä- ja perhetyönhanketta. Toiminta on ammatillisesti koordinoitua vapaaehtoistyötä, jossa toimintaan mukaan hakeutuvalla maahanmuuttajaäidille etsitään vapaaehtoinen suomea puhuva ystävä. (Monikulttuurisen ystävä- ja perhetyön hanke 2017.)

Ennen toimintaan mukaan lähtemistä järjestetään vapaaehtoisille perehdytys, jossa kerrotaan siitä tarkemmin. Päätöksen mukaan lähtemisestä voi tehdä vasta tämän jälkeen. Me pääsimme opinnäytetyöprosessin aikana osallistumaan perehdytykseen. Perehdytyksen alussa oli yhteinen osuus kaikille vapaaehtoisiksi hakeutuville, jossa pääsi kuulemaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton historiasta, tavoitteista, arvoista ja vapaaehtoistyön merkityksestä järjestölle. Yhteisen tilaisuuden jälkeen kaikki jakautuivat jatkamaan perehdytystä itselleen sopivimman vapaaehtoistyön muodon koordinaattorin johdolla. Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnan vapaaehtoisten kesken käytiin keskustelua jokaisen ajatuksista, tuntemuksista ja lähtökohdista osallistua juuri tähän. Samalla oli mahdollisuus tavata muita vapaaehtoisia, keskustella toiminnasta heränneistä kysymyksistä, toiveista ja odotuksista. Virallisen osuuden jälkeen sai jäädä keskustelemaan kahden kesken toiminnan koordinaattorin kanssa, mikäli siihen koki tarvetta. Tilaisuus antoi jokaiselle osallistujalle mahdollisuuden pohtia omia lähtökohtiaan toimintaan osallistumiselle. Toisille se oli halu auttaa, osalla taas kiinnostus uusiin kulttuureihin. Sen lisäksi esille nousi tarve ystävälle omaan elämään.

Perehdytyksen jälkeen Monikulttuurisen ystävä- ja perhetyön koordinaattori alkaa muodostamaan ystäväpareja, jossa hän pyrkii huomioimaan maahanmuut-

tajaäidin ja vapaaehtoisen yhteiset mielenkiinnon kohteet tai elämäntilanteet, riippuen siitä, mikä tarve osallistujilla on. Yhdistävä tekijä voi olla esimerkiksi harrastus, mielenkiinnon kohde, asuinalue tai samankaltainen elämäntilanne, kuten äitiysloman alkaminen tai saman ikäiset lapset. Sopivan ystäväparin löydyttyä järjestetään ensin alkutapaaminen, jossa mukana on myös toiminnan koordinaattori. Tapaamisen aikana käydään yhteisesti läpi toiminnan tarkoituksista, ystäväpari vaihtaa keskenään yhteystietoja ja sopii seuraavan tapaamisen ajankohdan. Sen jälkeen he jatkavat tapaamisia oman aikataulun mukaan. Vapaaehtoisen tulee kuitenkin raportoida kolme kertaa vuodessa koordinaattorille tunnit, joita toimintaan on mennyt, jotta ne saadaan tilastoitua. Jatkossa toiminnan koordinaattori on säännöllisesti yhteydessä ystäväpareihin kuulumiskyselyiden muodossa ja on muutenkin aina tukena, mikäli tilanne niin vaatii. Lisäksi monikulttuurisen ystävä- ja perhetyön hanke järjestää tasaisin väliajoin toiminnassa mukana olevat erilaisia koulutus- ja virkistystapahtumia, joissa on mahdollista tavata muitakin toiminnassa olevia ystäväpareja. (Ystäväksi maahanmuuttajaäidille 2018.)

5 TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää, millainen merkitys Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnalla on siinä mukana oleville maahanmuuttajaäideille. Opinnäytetyömme tavoitteena on tuoda toimintaa järjestävälle taholle tietoa toiminnan merkityksistä ja kehittämismahdollisuuksista. Tavoitteenamme on myös selvittää, vastaako toiminta sen alkuperäisiä lähtökohtia. Lisäksi Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osaston monikulttuurinen ystävä- ja perhetyöhanke voi hyödyntää opinnäytetyötä hakiessaan hankkeelle jatkora- hoitusta.

Tutkimustehtävänä on tarkastella, millainen merkitys Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnalla on siinä mukana oleville maahanmuuttajaäideille.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia tarpeita maahanmuuttajaäideillä on ollut toimintaan hakeutumiselle?
2. Millaisia suhteita on syntynyt toiminnan aikana?
3. Miten toimintaa voisi maahanmuuttajaäitien näkökulmasta kehittää?

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta

Tämä opinnäytetyö on laadullinen eli kvalitatiivinen. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on kuvata jotakin ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtää tiettyä toimintaa tai antaa tulkinta jollekin ilmiölle. Tästä johtuen on tärkeää, että tiedonkeruu tapahtuu henkilöiltä, joilla on kokemusta asiasta tai he tietävät mahdollisimman paljon tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.) Opinnäytetyön tiedonkeruu tapahtui Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnassa mukana olevia maahanmuuttajaäitejä haastattelemalla. Tällöin perusjoukko opinnäytetyössä koostui kaikista toiminnassa mukana olevista maahanmuuttajaäideistä. Kohdejoukoksi valikoitui yli kuusi kuukautta mukana olleet maahanmuuttajaäidit, koska heillä on enemmän kokemusta ja kerrottavaa toiminnasta kuin juuri toimintaan mukaan lähteneillä äideillä.

Laadullisessa tutkimuksessa yleisimmät menetelmät aineiston keräämiseen ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71). Tämän opinnäytetyön menetelmäksi valikoitui haastattelu. Se oli myös toive yhteistyötaholta, joka toivoi aineiston keruun tapahtuvan mahdollisimman henkilökohtaisesti. Sen lisäksi haastateltavan ajatusten ja kokemusten oli mahdollista tulla paremmin esille käydyn keskustelun myötä, kuin esimerkiksi kyselylomakkeella. Haastattelun avulla pyrittiin huomiomaan myös mahdolliset suomen kieleen liittyvät haasteet. Haastattelun etuna onkin joustavuus, koska suora vuorovaikutus mahdollistaa väärinkäsityksien oikaisemisen ja kysymysten toistamisen (Hirsjärvi & Hurme 2004, 34). Maahanmuuttajia haastatellessa tämä on ensiarvoisen tärkeää, jotta kerätty tieto vastaisi mahdollisimman hyvin tutkimuskysymyksiin. Tärkeintä haastattelussa on, että tutkittavasta asiasta saadaan mahdollisimman paljon tietoa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73).

Haastattelun muodoista valikoitui käytettäväksi teemahaastattelu. Teemahaastattelussa eli puolistrukturoidussa haastattelussa edetään tiettyjen keskeisten etukäteen valittujen teemojen ja kysymysten varassa (Hyvärinen 2017, 21). Ky-

symykset ovat puoliavoimia tai avoimia. Suljetut kysymykset eivät ole teema-haastattelun mukaisia. Teemahaastattelussa tarkoituksena on löytää merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti. Etukäteen valitut teemat tai kysymykset perustuvat tutkittavasta ilmiöstä jo aikaisemmin tiedettyyn. Teemahaastattelussa korostetaan ihmisten asioille antamia merkityksiä. Haastattelija voi valita, esittääkö kaikki suunnitellut kysymykset järjestyksessä, ovatko sanamuodot jokaisessa haastattelussa samat ja niin edelleen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71–77.)

Kysymysten suunnittelu on merkittävä vaihe haastatteluprosessissa ja niitä olisi hyvä olla valmiina, vaikka niiden muotoa haastattelutilanteessa muuttaisi (Hyvärinen 2017, 29). Sen lisäksi tulee huomioida kysymysten selkokielisyys ja ymmärrettävyys, kun haastattelua ei tehdä haastateltavan äidinkielellä. Täytyy olla valmiina kysymään kysymyksiä eri tavoilla, mikäli haastateltava ei ymmärrä ensimmäistä kysymysmuotoa. Myös haastateltavaa voi kannustaa kysymään kysymyksiä, etenkin haastattelun alussa ja sen jälkeen (Hyvärinen 2017, 27).

Ennen haastattelujen tekemistä opinnäytetyön kohdejoukko sai saatekirjeen sähköpostitse, jossa kerrottiin opinnäytetyön tarkoituksesta ja tavoitteesta sekä mahdollisuudesta osallistua Ystäväksi maahanmuuttajaäidille- toiminnan kehittämiseen (Liite 1). Tämän jälkeen yhteistyötahon koordinaattori soitti kohderyhmään kuuluville maahanmuuttajaäideille, muistutteli haastattelun mahdollisuudesta ja kysyi lupaa yhteystietojen välittämiseen opinnäytetyön tekijöille. Haastattelujen aikataulut sovittiin puhelimitse tai sähköpostin välityksellä. Haastatteluja oli mahdollista tehdä Mannerheimin lastensuojeluliiton tiloissa, mutta tämän lisäksi niitä toteutui muun muassa Tampereen kirjastotalo Metsossa sekä Tampereen yliopiston kirjastossa, joista oli varattavissa erilliset tilat haastatteluja varten. Haastattelupaikan valinnassa on tärkeää huolehtia tilan rauhallisuudesta, jotta keskustelu on häiriötöntä ja haastateltavaan saadaan mahdollisimman hyvä kontakti. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 74).

Alkuperäinen tavoite oli haastatella 6-8 maahanmuuttajaäitiä ja lopulta niitä toteutui seitsemän. Haastattelujen aluksi haastateltava sai vielä kertauksena tietoa opinnäytetyön aiheesta ja tarkoituksesta sekä lisäksi häneltä kysyttiin suostumus haastattelun taltioimiseen äänityslaitteelle. Haastateltavalle kerrottiin tal-

lenteiden hävittämisestä heti litteroinnin jälkeen sekä kyseisen materiaalin käytöstä vain tämän opinnäytetyön tekemiseen. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan eettisten periaatteiden mukaan yksi tärkeä asia tutkimuksen tekemisessä on haastateltavan yksityisyys ja tietosuoja (Ranta & Kuula-Luumi 2017, 414). Myös haastateltavien informointi on eettisyyden kannalta merkityksellistä ja haastateltavan tulee saada se selkeästi ja täsmällisesti kerrottuna. (Ranta & Kuula-Luumi 2017, 413–415).

Haastatteluiden tunnelma pyrittiin luomaan mahdollisimman miellyttäväksi, että liika jännitys ei haittaisi haastattelun etenemistä. Yhdessä haastattelussa se ei onnistunut, vaan haastateltava rentoutui vasta haastattelun ollessa ohi. Hän kertoi olettaneensa haastattelun olevan enemmän kuulustelu kuin keskustelu. Pohdimme, että se voi johtua osaltaan siitä, jos maahanmuuttaja on joutunut kohtaamaan Suomessa ollessaan paljon viranomaisia. Se voi vaikeuttaa hänen suhtautumistaan luontevasti keskustelunomaiseen haastatteluun. Tämä on asia, mikä meidän olisi täytynyt ottaa huomioon etukäteen. Saimme onneksi keskusteltua tästä haastateltavan kanssa varsinaisen haastatteluosuuden jälkeen ja hän kertoikin lähtevänsä hyvillä mielin kotiin. Tämän jälkeen käytimme enemmän aikaa haastattelujen aluksi puhuaksemme kyseisestä asiasta. Toisaalta muilla haastateltavilla ei ollut tällaista kokemusta.

Haastattelut tehtiin pääosin kahden haastattelijan voimin, mutta kaksi haastattelua toteutui vain toisen ollessa paikalla. Tällöin haastattelun litteroi se, joka ei ollut paikalla, jotta hän saisi mahdollisimman tarkan kuvan haastattelun etenemisestä. Muuten haastatteluissa toinen meistä puhui enemmän toisen havainnoissa ja täydentäessä toista. Tarkoituksena oli varmistaa, että kaikkiin haastattelukysymyksiin saataisiin vastauksia, vaikka haastateltavan annettiin vapaasti kuitenkin kertoa niistä asioista, mistä itse halusi. Osan kanssa joistakin teemoista puhuttiin enemmän kuin toisten.

6.2 Aineiston analyysi

Aineiston analyysi käynnistyy litteroinnista eli ääni- tai kuvatallenteiden tekstiksi muuttamisesta. Litteroinnin aikana on hyvä muuttaa aineistoista kaikki haastatteluvien henkilökohtaiset asiat niin, että haastateltavia ei voida tunnistaa litteroidusta aineistosta (Ruusuvuori & Nikander 2017, 427, 438). Haastateltavien tunnistetietojen prosessointi on olennaista tutkimuksen eettisyyttä ajatellen ja haastattelua valmistellessa on jo tärkeää harkita, mitkä tunnistetiedot ovat merkityksellisiä tutkimuksen tekemisen kannalta (Ranta & Kuula-Luumi 2017, 413, 418). Me emme kokeneet haastateltavien tunnistetiedoilla olevan merkitystä, joten poistimme ne haastattelujen litterointivaiheessa.

Litterointivaiheessa joitakin kohtia äänitteestä täytyi kuunnella useaan kertaan, sillä osa haastateltavista saattoi takellella ja etsiä jotakin sanaa tai ilmaisua jonkin aikaa. Toistuvasti uudestaan kuunteleminen auttoi saamaan selville, mitä haastateltava halusi sanoa. Kun litterointi oli saatu valmiiksi, kuuntelimme haastatteluäänitteen vielä uudestaan ja tarkistimme, vastasiko litteroitu aineisto sitä.

Analyysimenetelmäksi valikoitui aineistolähtöinen analyysi. Aineistolähtöisessä analyysissä aineistolta kysytään tutkimustehtävään ja tutkimuskysymyksiin liittyviä kysymyksiä. Näitä kuvailevat lauseet yksinkertaistetaan yksittäisiksi sanoiksi tai ilmaisuiksi. Samankaltaiset asiat ryhmitellään samaan luokkaan ja tämän jälkeen luokka nimetään sen sisältöä kuvaavaksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 101, 108.) Luokittelu toimii apuvälineenä aineiston järjestelmällisessä läpikäynnissä. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 18.) Analyysia tehdessä luokittelu on olennainen osa sitä, koska se toimii pohjana aineiston pelkistämisessä ja ryhmittelyssä (Hirsjärvi & Hurme 2004, 147.) Analyysin tekeminen jakautui myös meillä kolmeen vaiheeseen. Se alkoi molempien itsenäisellä tutustumisella litteroituun aineistoon. Hirsjärven ja Hurmeen mukaan aineisto kannattaa lukea läpi useaan kertaan, jotta se tulee tutuksi ja siitä alkaa syntyä mielipiteitä tai kysymyksiä (2004, 143). Tutkimme aineistoja tutkimuskysymysten valossa ja poimimme esiin nousevia asioita. Tämän jälkeen yhdessä keskustelimme ja vertailimme ensimmäistä analyysivaihetta. Käytimme analysoinnin alkuvaihe-

sa värejä, niin että kunkin haastateltavan kohdalla oli oma väri, jotta molemmat tiesivät, mistä haastattelusta oli kyse.

Toinen analyysivaihe oli aineistosta esiin nostettujen asioiden pelkistäminen ja ryhmittely. Pelkistimme lauseet niitä kuvaaviksi sanoiksi tai ilmaisuiksi, jonka jälkeen aloimme ryhmitellä niitä. Kolmannessa vaiheessa muodostimme ryhmissä oleville asioille niitä kuvaavat käsitteet. Aineistolähtöisen analyysin tavoitteena on, että tutkimusaineistosta saadaan teoreettinen kokonaisuus, jolloin aikaisempi tieto ja teorit eivät siis saisi vaikuttaa analyysin lopputulokseen tai toteuttamiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.)

7 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Opinnäytetyön luotettavuutta ja eettisiä kysymyksiä on tärkeä pohtia koko prosessin ajan. Hirsjärven ja Hurmeen mukaan eettiset ratkaisut eivät koske vain jotain tiettyä osa-aluetta tutkimuksesta, vaan ne ovat läsnä sen jokaisessa vaiheessa. (2004, 20.) Eettinen pohdinta alkoi jo opinnäytetyön prosessin alussa, kun pohdimme, miten toteutamme haastattelut. Opinnäytetyöhön osallistuminen oli vapaaehtoista. Tämä on luotettavuutta edistävä tekijä ja se on myös tutkimuseettisen neuvottelukunnan eettisten periaatteiden mukaista (Ranta & Kuula-Luumi 2017, 414) Lisäksi haastatteluun osallistuvien ei tarvinnut kertoa nimeään tai muita henkilökohtaisia tunnistetietojaan, sillä emme kokeneet niitä tarpeellisiksi tutkimuskysymyksiin vastaamisen kannalta.

Koska tarkoituksena oli haastatella ihmisiä, joilla on eri äidinkieli kuin opinnäytetyön tekijöillä, jouduimme pohtimaan paljon, mikä olisi luotettavuutta ajatellen parhain tapa tehdä haastattelut. Tulkin käyttö oli yksi näistä valintatilanteista, koska tietoa haastateltavien suomen kielen taidosta ei ollut. Heikko kielitaito voi olla ongelma haastattelua tehdessä, koska sekä haastatteliijoilla että haastateltavilla saattaa jäädä jotain ymmärtämättä. (Rastas 2005, 82). Haastattelut päätettiin kuitenkin tekemään suomeksi ja tarvittaessa käyttämään englantia tukena, koska kohdejoukkona oli jo kuusi kuukautta toiminnassa mukana olleet maahanmuuttajaäidit. Päätös oli siltä osin hyvä, että useampi haastateltava kertoi yhdeksi syyksi haastatteluun osallistumiselle mahdollisuuden päästä puhumaan suomea. Jäimme kuitenkin pohtimaan, olisiko kerätty aineisto ollut erilainen tai laajempi, mikäli kaikki haastateltavat olisivat saaneet puhua äidinkieltään ja siten kertoa kokemuksistaan tarkemmin. Haastatteluiden toteuduttua huomattiin, että kaikilla haastateltavilla oli eri äidinkieli ja haastattelujen ajat sovittiin usein hyvin lyhyellä aikataululla haastateltavien toiveesta, jolloin tulkin saaminen olisi voinut osoittautua haasteelliseksi. Pohdimme kuitenkin, jäikö joitakin maahanmuuttajaäitejä osallistumatta haastatteluun sen vuoksi, ettei heillä ollut mahdollisuutta puhua omaa äidinkieltään. Miten heidän äänensä saataisiin kuuluviin, joilla ei ole yhtä hyvä suomen kielen taito tai uskallusta puhua sitä?

Kielellisten ja kulttuurillisten erojen merkitystä pohdittiin aineiston laajuuden lisäksi opinnäytetyön luotettavuuden näkökulmasta. Erot voivat aiheuttaa esimerkiksi sen, ettei haastateltava täysin ymmärrä opinnäytetyön tavoitetta ja tarkoitusta eikä tiedä, mihin on lupautunut. (Rastas 2005, 83). Tämän vuoksi jokaisen haastattelun alussa käytiin nämä asiat vielä uudelleen läpi ja siten pyrittiin varmistamaan yhteisymmärrys. Eri kulttuureissa eläminen luo erilaisia kokemuksia ihmiselle. Tällöin toisesta kulttuurista oleva ihminen voi myös tulkita maailmaa toisella tavalla. Tämä voi olla haastattelua horjuttava tekijä, sillä erilaiset tulkinnat voivat vaikeuttaa ymmärrystä haastateltavan ja haastattelijan välillä. (Rastas 2005, 80.) Haastattelujen aikana eteen tuli muutamia tilanteita kielellisistä eroista, jolloin joko kysymystä tai vastausta oli hankaluuksia ymmärtää. Asian käsittely uudelleen ja kysymysten tarkentaminen auttoivat selventämään tilannetta. Sen lisäksi haastatteluiden äänittäminen mahdollisti tilanteisiin palaamisen uudelleen vielä jälkikäteen. Haastatteluja oli analysoimassa kaksi ihmistä, minkä näemme luotettavuutta edistävänä tekijänä, sillä kiperien tilanteiden kohdalla oli mahdollisuus keskustella keskenään asioista.

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden tarkastelussa on olennaista pohtia, onko aineisto ollut riittävä, kuinka kattava analyysi on ja kuinka toistettavissa tai arvioitavissa analyysi on. (Kananen 2008, 124). Haastateltavien määrä oli seitsemän, mikä tämän opinnäytetyön kohdalla todettiin riittäväksi, mutta pohdimme kuitenkin, antaako se tarpeeksi monipuolisen kuvan kaikista toimintaan osallistuvista maahanmuuttajaäideistä. Toisaalta haastattelujen jälkeen analyysiä tehdessä haastattelut antoivat vastauksia kaikkiin tutkimuskysymyksiin.

Opinnäytetyön tulosten luotettavuuden näkökulmasta pohdittiin haastateltavien omaa aktiivisuutta Mannerheimin lastensuojeluliiton järjestämässä toiminnassa. Mikäli he ovat muutenkin aktiivisia järjestön toiminnassa, saattaa heillä olla enemmän positiivisia kokemuksia toiminnasta. Jos taas ihmisellä on negatiivisia kokemuksia toiminnasta, pohdimme, onko hän halukas osallistumaan haastatteluun tai kehittämään toimintaa. Kutsun haastatteluun saivat kaikki kuusi kuka kautta toiminnassa olleet, joten mahdollisuus osallistua on ollut heillä kaikilla.

8 MAAHANMUUTTAJAÄITIEN NÄKEMYKSET TOIMINNASTA

8.1 Tarpeet toimintaan mukaan lähtemiselle

Maahanmuuttajaäidit kertoivat suomen kielen oppimisen olleen yksi tärkeä syy hakeutua Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toimintaan. Kaikki äidit olivat osallistuneet kielikurssille, mutta suomalainen keskustelukumppani nähtiin kuitenkin tarpeelliseksi, koska heidän mukaansa kieltä ei voi oppia eikä kehittää ilman kontaktia suomalaiseen väestöön. Kielen oppiminen nähtiin tärkeäksi muun muassa siksi, että haastateltavat voisivat tuntea olevansa osa uutta yhteiskuntaa, mutta myös siksi, että äiti voi auttaa lasta uuden kulttuurin keskellä, esimerkiksi kotiläksyissä. Haastateltavat kertoivat olleensa epävarmoja omasta kielitaidostaan ja toivoneet saavansa rohkeutta uuden kielen seen. Suomen puhuminen esimerkiksi arkisissa asiointitilanteissa, kuten kaupassa, tuntui haastavalta. Toimintaan mukaan lähtemällä toivottiin, että sieltä löytyisi ystävä, jonka kanssa voisi puhua kahden kesken ja siten saada varmuutta kielitaitoon.

“Jos mä asun Suomessa, sit pitäisi puhua suomalaisen kanssa, osata hyvin suomen kieltä.”

Kielitaidon oppimisen yhteys uuteen maahan sopeutumiseen tuli esille haastateluja tehdessä. Vieraaseen kulttuuriin muuttaessa ihminen kohtaa paljon uusia asioita, joita voi olla mahdoton ymmärtää ilman kielen osaamista. Lisäksi aineistosta nousi esille maahanmuuttajaäitien vahva halu ymmärtää ja oppia uuden maan tapoja sekä saada selityksiä asioille, joita ei ymmärrä. Kotoutumiskoulutuksesta saatu perustieto koettiin riittämättömäksi ja haastateltavien mielestä oli välttämätöntä, että heidän elämänsä kuuluu suomalainen ihminen, jotta he voivat olla osa yhteiskuntaa ja ymmärtää vallitsevia tapoja ja normeja. Vaikka osalla haastateltavista perheeseen kuului suomalainen puoliso ja kontakteja suomalaisiin ihmisiin lasten kautta, tunsivat he kuitenkin tarvetta saada omaa sukupuolta oleva suomalainen ystävä.

“Koska mä halusin keskustella suomea ja suomalaisen kanssa ja mä halusin myös ymmärtää pikkuhiljaa, miten tämä kulttuuri on.”

“Mä halusin oppia, minkälainen kulttuuri suomalainen on.”

Ennen toimintaan mukaan lähtemistä haastateltavien sosiaalinen verkosto rajoittui lähinnä puolisoon ja lapsiin. Äidit kertoivat, että heillä ei ole omia tai puolison sukulaisia Suomessa tai heidän kanssaan ei olla tekemisissä, joten heiltä ei ole mahdollista saada tukea elämään. Vaikka yhteys kotimaan sukulaisiin tai ystäviin on osalla olemassa, ei sen koettu olevan riittävä tyydyttämään tarvetta ystävyysuhteelle. Sosiaalisten verkostojen puute ja tarve saada ystäviä korostuivatkin kaikissa haastatteluissa ja se oli yksi tärkeimmistä syistä hakeutua toimintaan. Useat haastateltavat kokivat olevansa yksin ja tuntevansa yksinäisyyttä. He kertoivat, että heillä ei ole ystäviä Suomessa ja suomalaisiin tutustuminen oli koettu hankalaksi. Sen lisäksi samaa sukupuolta olevaa ystävää toivottiin elämään muun muassa “naisten asioista” puhumiseen. Haastatteluissa korostui se, kuinka nainen tarvitsee naista rinnalle ja tueksi arjen keskelle.

“Täällä me olemme yksin.”

“Mä olen täällä yksin miehen ja lasten kanssa.”

“Mulla ei ole mitään, ketään, mulla ei ole ketään täällä. Se on erilaista ja siksi mä halusin, okei mä halusin mennä vähän eteenpäin joo.”

“Auttaisi vähän selittämään myös, koska mies ei ole samanlainen kuin nainen.”

Erityisesti pienten lasten vanhemmat kokivat tarvetta perheen ulkopuoliselle elämälle ja ajalle. Yksin lasten kanssa kotona oleminen tuntui maahanmuuttaja-äideistä yksinäiseltä ja vaikealta. Monet äitiyslomalla tai vanhempainvapaalla olevat olivat toivoneet, että toiminnasta löytyisi joku, jonka kanssa olisi mahdollisuus lähteä hetkeksi kodin ulkopuolelle ilman lapsia ja tehdä itselle tärkeitä asioita.

“Siksi kun mä olin siellä kotona koko ajan. Se oli vaikeaa.”

“Yksi asia oli, puhua suomea. Toinen oli lähteä pois kotoa ja olla jonkun kanssa sinä aikana.”

8.2 Maahanmuuttajaäitien ja ystävien väliset suhteet

Toiminnassa muodostuneissa suhteissa tärkeintä oli yhteisen ajan viettäminen ystävän kanssa. Aikaa vietettiin esimerkiksi kahvin tai ruoan merkeissä, tutustumalla toisen kulttuuriin omien perinteiden mukaista ruokaa laittamalla, shop-pailemalla ja kirjastossa aikaa viettäen. Myös ystävän perheen kanssa ajan viettäminen osoittautui merkittäväksi osalla haastateltavista. Toisten luona kyläily ja esimerkiksi koko perheen kutsuminen lasten syntymäpäiväjuhlille oli koettu tärkeäksi. Osa haastateltavista oli tutustunut myös ystävän muihin läheisiin, kuten vanhempiin.

Yhteisen ajan viettämisen lisäksi suhteisiin kuului olennaisesti ystävältä saatu konkreettinen apu ja tuki käytännön asioihin. Apua ja tukea saatiin esimerkiksi erilaisten tukien ja asunnon hakemiseen, moninaisten palveluiden hyödyntämiseen sekä kielen oppimiseen liittyvissä haasteissa. Lisäksi ystävä auttoi monissa arkisissa asioissa, kuten koulutehtävissä, kirpputorilla tavaroiden myymisessä sekä omien mielenkiinnon kohteiden tai harrastusten löytymisessä. Suhteet koettiin niin luottamuksellisiksi ja avoimiksi, että ystävältä oli helpompi kysyä apua eri tilanteisiin kuin virastosta, vaikka monet näistä asioista olivat sellaisia, että siihen olisi ollut saatavilla ammatillista ohjausta. Sen lisäksi, että ystävältä saa apua käytännön asioiden hoitamiseen, suhteesta saatu apu näyttäytyi myös mahdollisuutena pohtia omaa elämää ja ymmärtää sen merkityksiä.

“Hän oli viime vuonna tämä ihminen. Ystävä, joka auttoi minua.”

“Joskus mä puhun hassuja, mutta ystävä, hän voi korjata.”

“Hän auttoi minua myös ja kuunteli minua. Auttoi minua myös, mitä mä voin sanoa, mitä mä haluan tehdä ja täällä, mitä mä haluan tehdä, mikä harrastus ja kaikki nämä asiat. “

Suhteissa oleva luottamus esiintyi vahvana maahanmuuttajaäitien puheissa. Haastateltavat kertoivat, kuinka he pystyivät puhumaan ystävän kanssa kaikista asioista, myös vaikeista kokemuksista. Muutenkin keskusteleminen toisen kanssa koettiin tärkeäksi ja se nousi useilla tärkeimmäksi vuorovaikutuksen elementiksi ystävää tavatessa. Maahanmuuttajaäidit kokivat myös, että he olivat vastavuoroisesti voineet tukea ja kuunnella ystäviä heidän tilanteissaan sekä tuoda palasia omasta kulttuurista ja tavoista ystäville. Suhteiden vastavuoroisuus näkyi myös yhteydenpidon tasapuolisuudessa sekä yhteisen ymmärryksen kokemisessa. Maahanmuuttajaäidit kertoivat usein olevansa erilaisia ystävän kanssa, mutta siitä huolimatta suhteessa koettiin vallitsevan yhteinen ymmärrys ja samankaltainen ajatusmaailma sekä ymmärrys toista kohtaan.

“Mä olen kiitollinen, koska tämä oli, löysin jonkun ihmisen, jonka kanssa voi puhua ja suomea. Se oli tärkeää, se oli tärkeää, minulle oli tärkeää.”

“Mä usein puhun kaikkien kanssa, mutta se on erilaista, jos sulla on joku.”

“Kun mä tulín, mä kertoin hänelle. Kaikki.”

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä oli selvittää, millainen merkitys Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnalla on siinä mukana oleville maahanmuuttajaäideille. Aineistosta saadut tulokset vastasivat hyvin tutkimustehtävään. Toiminta on ollut ja on tärkeä osa maahanmuuttajaäitien elämää. Toiminnasta saadun ystävän olemassaolo ja häneltä saatu tuki ovat olleet isossa roolissa etenkin kotoutumisen alkuvaiheessa, jolloin maahanmuuttajaäitien elämässä on ollut paljon muutoksia. Saadun tuen lisäksi toiminta on tarjonnut äideille tilaisuuden puhua suomea ja tutustua uuteen asuinseutuun yhdessä ystävän kanssa. Ennen toimintaan osallistumista äidit olivat kokeneet sosiaaliset verkostonsa suppeiksi. Siihen mukaan lähtemällä he olivat saaneet elämäänsä merkityksellisen ystävyysuhteen, jonka avulla heidän kokemansa yksinäisyys oli vähentynyt. Sen lisäksi, että toiminnasta oli saatu ystävä, oli myös suhde toiminnan koordinaattorin kanssa tärkeä. Osa haastateltavista koki koordinaattorin yhdeksi ystävistään. Näin oli etenkin tilanteissa, joissa tukea toiminnan alkuvaiheessa oli tarvittu paljon ja koordinaattorin kanssa oli oltu enemmän yhteydessä.

Äidit kertoivat toivoneensa kielitaidon kehittyvän toimintaan osallistumalla ja tuloksista kävi ilmi, että toiminta on tähän tarpeeseen pystynyt vastaamaan. Kotoutuskoulutukseen kuuluva kielen opetus nähtiin hyvänä pohjana, mutta vasta ystävän kanssa vietetty aika ja käyty keskustelut toivat varmuutta uuden kielen käyttämiseen. Toiminnassa mukana olevat äidit olivat kokeneet kielitaidon rajoittaneen heidän mahdollisuuksiaan asioida suomeksi tai tukea kouluikäisiä lapsia koulun käynnissä. Maahanmuuttoprosessi ja siihen kytkeytyvät muuttostressi ja sopeutuminen aiheuttavat sen, että vanhemmuutta ei voida välttämättä toteuttaa samalla tavalla uudessa maassa (Säävälä 2013, 117). Säävälän mukaan äitiys nähdäänkin tärkeimmäksi syyksi oppia kieli, jotta äiti voi tukea ja osallistua esimerkiksi lapsen koulun käyntiin tai terveydenhuollon asiointiin. (2011, 54). Sen lisäksi äidit tiedostivat hyvin kielen oppimisen yhteyden heidän omien tulevaisuuden suunnitelmien suhteen. Kielitaito on merkittävä tekijä maahanmuuttajien hyvinvoinnin, asumisen, koulutuksen ja sosiaalisten verkostojen kannalta. (Tarnanen & Suni 2005, 9). Kielen oppiminen on siis tärkeää uuteen maahan sopeutumisen kannalta. Ystäväksi maahanmuuttajalle -

toiminta täydentää hyvin osaltaan maahanmuuttajille tarjottuja suomen kielen opintoja.

Keskeisimpänä tarpeena toimintaan lähtemiselle nousi esille maahanmuuttaja-äitien sosiaalisten verkostojen puute ja kapeus. Maahanmuuttajaäideillä oli ollut toiveissa saada elämäänsä joku ihminen, ystävä, jonka kanssa voisi jakaa asioita ja toimintaan hakeutuessaan he tiedostivat sellaisen puuttuvan elämästään. Haastatteluista kävi ilmi, kuinka maahanmuuttajaäidit kokivat toiminnasta saadun vapaaehtoisen usein ainoaksi ystäväkseen. Maahanmuuttajaäidit kertoivat elävänsä parisuhteessa ja saavansa tukea puolisolta, mutta kuitenkin heillä oli tarve sosiaaliselle verkostolle kodin ulkopuolella. Monet äidit kokivat omasta puolisosta ja lapsesta huolimatta olevansa yksin vieraan kulttuurin keskellä. Tällöin parisuhde ja suhde lapsen kanssa voivat vastata emotionaaliseen yksinäisyyteen, mutta sosiaalisen yksinäisyyden kokemus voi olla täysin mahdollinen. Usein yksinäisyys korostuu sellaisissa elämänvaiheissa, joissa ystäviä todella tarvitaan (Kainulainen 2016, 115). Tällainen elämänvaihe voi olla esimerkiksi uuteen maahan muuttaminen. Toiminnan myötä on pystytty vastaamaan ainakin jossakin määrin äitien sosiaalisen yksinäisyyden kokemukseen. Näin on erityisesti niissä tilanteissa, joissa maahanmuuttajaäiti on tutustunut ystävän kautta myös muihin ihmisiin.

Kun on joku, jonka kanssa tehdä mielekkäitä asioita yhdessä, voi se helpottaa mahdollista yksinäisyyden kokemusta. Koti on monille ihmisille hyvinvoinnin kannalta tärkeä paikka (Raijas 2008, 129). Se tarjoaa lepoa ja rentoutumista. Välillä arki ja arjen velvoitteet ovat kuitenkin liian lähellä kodissa. Silloin arkea täytyy lähteä pakoon kotiympyröistä. (Raijas 2008, 125.) Haastatteluissa tuli esille se, kuinka etenkin pienten lasten äidit näkivät tärkeäksi kotoa pois pääsemisen. Se, että on joku, jonka kanssa lähteä hetkeksi kodin ulkopuolelle, koettiin todella merkittäväksi ja elämää rikastuttavaksi.

Äidit kokivat saaneensa ystävän avulla konkreettista tukea ja apua käytännön asioiden hoitamiseen. Tämä oli heidän mielestään tärkeää, sillä muuten monien asioiden ymmärtäminen tai selittäminen ei olisi ollut mahdollista. Suomessa on paljon erilaisia palveluja perheille, mutta palveluiden löytäminen, tarkoitus ja niiden toiminnan ymmärtäminen voi olla vaikeaa erilaisesta kulttuurista tuleville

ja muualta muuttaneille perheille. (Kuittinen & Isosävi 2013, 85). Ystävän avulla olikin saatu monelle asialle uusi merkitys ja selitys, joka oli jäänyt saamatta maahanmuuttajaäitien kohdatessa eri organisaatioiden edustajia. Perheiden palveluiden lisäksi ystävätoiminnan vapaaehtoinen oli saattanut asioida maahanmuuttajaäidin kanssa esimerkiksi työ- ja elinkeinotoimistossa selventämässä tämän tilannetta, koska maahanmuuttajaäiti ei ollut itse kokenut tulleensa ymmärretyksi palvelussa. Toiminnassa mukana olevat vapaaehtoiset näyttäytyivät joiltain osin olevan korvaamassa ammattilaisia tai ainakin paikkaamassa kesken jäänyttä työtä. Vaikka vapaaehtoiset ystävät olivat tarjonneet äideille paljon konkreettista apua ja tukea, maahanmuuttajaäidit kokivat kuitenkin toiminnassa muodostuneet suhteet vastavuoroisiksi. Kokemuksena oli, että he olivat pystyneet jakamaan keskenään iloja ja suruja sekä tarjoamaan itsekin apua ystävälle tämän sitä tarvitessa. Molemmat olivat saaneet tuoda suhteeseen omaa kulttuuriaan ja perinteitä. Suhteen täydellistä vastavuoroisuutta arvioidessa tulisi tietenkin kuulla myös vapaaehtoisten kokemus asiasta.

Ystävätoiminnassa koetut haasteet liittyivät ystäväparien yhteisen ajan puutteeseen. Ne maahanmuuttajaäidit, jotka olivat itse aloittaneet opiskelun tai päässeet työelämään, ymmärsivät hyvin, ettei yhteisen ajan löytäminen arjen kiireiden keskellä ole helppoa. Ystäväparin tapaamiset olivat näissä tapauksissa harventuneet selvästi, mutta ystävän merkitys ei ollut vähentynyt. Yhteydenpito jatkui yhä esimerkiksi tekstiviesteillä ja tapaamisia oli suunnitteilla. Jos taas vapaaehtoisen elämäntilanne oli muuttunut eikä aikaa yhteydenpitoon enää löytynyt, tuntui se maahanmuuttajaäideistä vaikealta, koska heillä itsellään olisi ollut edelleen tarve tiiviille yhteydenpidolle. Mikäli suomalaisia vapaaehtoisia olisi tarpeeksi, tässä tilanteessa ratkaisuna voisi olla rinnalle myös toinen ystävä.

Kaikki haastateltavat olivat kovin tyytyväisiä toimintaan ja siihen, mitä se oli heidän elämäänsä tuonut. Maahanmuuttajaäidit toivoivat kuitenkin vapaaehtoisilta kärsivällisyyttä ja ymmärrystä sille, että uuden kielen oppiminen ei tapahdu hetkessä. Lisäksi ymmärrystä kaivattiin maahanmuuttoprosessin käsittämiseen ja siihen, kuinka se tuo mukanaan monia muutoksia maahanmuuttajaäideille. Uuteen maahan muuton myötä jokainen ihminen käy läpi yksilöllisen maahanmuuttoprosessin, jonka aikana hän käsittelee ne muutokset, joita hänen elämäänsä on muuton myötä tullut (Maahanmuutto on iso elämänmuutos 2018). Esimerkik-

si huoli asumisesta, uusien ihmissuhteiden luomisesta ja taloudellisesta tilanteesta kuormittavat ihmistä psyykkisesti (Maahanmuuttoprosessi etenee vaiheittain 2018). Pohdimme, voisiko vapaaehtoisten perehdytykseen tuoda enemmän tietoutta maahanmuuttajaäitien tarpeista ja lähtökohdista toimintaan hakeutumiselle sekä maahanmuuton tuomista haasteista ja kielen oppimisen vaikeudesta uudessa maassa, jossa kielen lisäksi kaikki muukin on vierasta. Tässä opinnäytetyössä esille tulleita tarpeita maahanmuuttajaäitien toimintaan hakeutumiselle voisi perehdytyksessä esimerkiksi hyödyntää.

Tämä opinnäytetyö antoi mahdollisuuden kuulla maahanmuuttajaäitien näkemyksiä toiminnasta. Me jäimme kuitenkin pohtimaan, miten toimintaan osallistuvat vapaaehtoiset kokevat toiminnan. Jatkotutkimusaiheena esitämme, millaiseksi toiminta näyttäytyy suomalaisille vapaaehtoisille, millainen merkitys suhteella maahanmuuttajaäitiin on heille tai millaisia tarpeita heillä on ollut toimintaan mukaan lähtiessä. Toisena jatkotutkimusaiheena pohdimme, miten toimintaa saisi markkinoitua niin, että useampi suomalaisen vapaaehtoinen lähtisi siihen mukaan. Tuloksista kävi ilmi, kuinka osa maahanmuuttajaäideistä olisi toivonut tiiviimpää kanssakäymistä ystävän kanssa. Tällöin maahanmuuttajaäiti voisi saada useamman ystävän, jos suomalaisia olisi riittävästi. Haastatellut äidit myös kokivat, etteivät olisi löytäneet suomalaista ystävää ilman tämän tyyppistä toimintaa. Jos vapaaehtoisia suomalaisia hakeutuisi toimintaan enemmän, se mahdollistaisi myös useammalle maahanmuuttajaäidille ystävän tarjoamisen.

LÄHTEET

Ahmad, A. 2005. Getting a Job in Finland - The Social Networks of Immigrants from the Indian Subcontinent in the Helsinki Metropolitan Labour Market. Academic Dissertation. University of Helsinki: Department of Sociology.

Ali-Tolppa-Niitamo, A. 2005. Maahanmuuttajataustaiset perheet ja hyvinvoinnin edellytykset. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A. & Söderling, I. & Fågel, S. (toim.) Olemme muuttaneet- näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Vammalan kirjapaino Oy.

Alitolppa-Niitamo, A. & Leinonen, E. 2013. Perhe, nuoret ja maahanmuutto. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A. & Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet- ja kotoudumme. Väestöliitto ry. Vaasa: Kirjapaino Fram.

Alitolppa-Niitamo, A & Söderling, I. 2005. Johdanto. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A. & Söderling, I. & Fågel, S. (toim.) Olemme muuttaneet- näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Vammalan kirjapaino Oy.

Davydova-Minguet, O. & Pöllänen, P. 2018. Hyvinvointi rajaseudulla asuvien venäläisten maahanmuuttajanaisten arjessa. Teoksessa Hiitola, J. & Anis, M. & Turtiainen, K. (toim.) Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi. Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä. Tampere: Vastapaino Oy.

Harju-Tolppa, M. 2004. Monikulttuuristen naisryhmien voimaantuminen ja sosiaaliset verkostot. Helsinki: Yliopistopaino.

Hiitola, J. & Anis, M. & Turtiainen, K. (2018). Johdanto. Teoksessa Hiitola, J. & Anis, M. & Turtiainen, K. (toim.) Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi. Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä. Tampere: Vastapaino Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2004. Tutkimushaastattelu -Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Huttunen, L. 2009. Mikä ihmeen maahanmuuttaja? Teoksessa Keskinen, S. & Rastas, A. & Tuori, S. (toim.) En ole rasisti mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto.

Hyvärinen, M. 2017. Haastattelun maailma. Teoksessa Hyvärinen, M. & Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Iivonen, E. 2005. MLL toimii vaikuttamalla ja vaikuttaa toimintaan. Teoksessa Iivonen, A. (toim.) Yksilö, yhteisö ja kansalaisyhteiskunta. Vantaa: Paino Dark Oy.

Junttila, N. & Topalli, P. & Kainulainen, S. & Saari, J. 2016. The Portrayal of Lonely Finnish People. Teoksessa Rokach, J. (toim.) The Correlates of Loneliness. Bentham Science Publishers Ltd: Julkaisupaikka ei ole yksilöity, 156–183.

Kainulainen, S. 2016. Yksinäisen elämänlaatu. Teoksessa Saari, J. (toim.) Yksinäisten Suomi. Tallinna: Printon Trukikoda, 114–125.

Kaljonen, P. 2014. EU:n ulkopuolelta tulleiden maahanmuuttajien kertomaa: kokemuksia sosiaalisesta integraatiosta suomalaisen arkeen. Teoksessa Ihamäki, K. & Kaljonen, P. Kotouttamista ja kohtaamista. Metropolia ammattikorkeakoulun julkaisusarja.

Kananen, J. 2008 Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kaunismaa, P. 2000. Yhdistyselämä ja sosiaalinen pääoma. Teoksessa Ilmonen, K. (toim.) Sosiaalinen pääoma ja luottamus. Jyväskylän yliopisto: SoPhi 42. Luettu 8.4.2019.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/47905/SoPhi42978-951-39-6488-7.pdf?sequence=3#page=120>

Kouvo, A. 2014. Sosiaaliset verkostot. Teoksessa Erola, J. & Räsänen, P. (toim.) Johdatus sosiologian perusteisiin. Helsinki: Gaudeamus.

Kuittinen, S. & Isosävi, S. 2013. Vanhemmuus ja pienten lasten hoiva eri kulttuureissa. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A. & Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet- ja kotoudumme. Väestöliitto ry. Vaasa: Kirjapaino Fram.

Lainiala, L. & Säävälä, M. 2012. Rakkautta, rikkautta ja ristiriitoja. Suomalaisten solmimat kaksikulttuuriset liitot: Perhebarometri 2012. Helsinki: Väestöliitto, väestöntutkimuslaitos.

Laki kotoutumisen edistämisestä. 2010. Luettu 9.11.2018.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>

Latomaa, S. & Pöyhönen, S. & Suni, M. & Tarnanen, M. 2013. Kielikysymykset muuttoliikkeessä. Teoksessa Martikainen, T. & Saukkonen, P. & Säävälä, M. (toim.) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Lindfors, P. 2007. Tutkimuksia, kokemuksia ja ajatuksia yhteisöllisyyden terveysvaikutuksista. Psykoterapia-lehti 2007, 25(1), 21–37. Luettu 14.1.2019.
<http://www.psykoterapia-lehti.fi/tekstit/lindfors107.htm>

Maahanmuuton tilannekatsaus 1/2018. 2018. Helsinki: Luettu 7.11.2018. Sisäministeriön julkaisu.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160869/SM_16_2018.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Maahanmuuttajat ja kotoutuminen. 2018. Maahanmuuttajataustaisten määrä ja osuudet alueittain 1990-2017. Tilastokeskus. Luettu 19.11.2018.
http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/007_ulkom_osuudet.px/table/tableViewLayout2/?rxid=dc815f51-a7d0-4aec-a81a-49b8ce399d18

Maahanmuuttajat väestössä. 2018. Tilastokeskus. Luettu 8.1.2018.
<https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>

Maahanmuutto. 2018. Töihin Suomeen- Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma työperäisen maahanmuuton vahvistamiseksi. Helsinki: Sisäministeriön julkaisu. Luettu 7.11.2018.

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160444/1%202018%20SM%20T%C3%B6ihin%20Suomeen.pdf?sequence=4&isAllowed=y>

Maahanmuutto on iso elämänmuutos. 2018. Suomen mielenterveysseura. Luettu 11.12.2018 <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/vaikeat-el%C3%A4m%C3%A4ntilanteet/maahanmuutto-iso-el%C3%A4m%C3%A4nmuutos>

Maahanmuuttoprosessi etenee vaiheittain. 2018. Suomen mielenterveysseura. Luettu 11.12.2018. <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/vaikeat-el%C3%A4m%C3%A4ntilanteet/maahanmuutto/maahanmuuttoprosessi-etenee-vaiheittain>

Maahanmuuttoviraston tilastot. 2018. Luettu 20.11.2018
<http://tilastot.migri.fi/#decisions/21205?start=573&end=584>

Maahanmuuton vuoden 2018 tilastot. 2018. Luettu 4.4.2019.
https://migri.fi/artikkeli/-/asset_publisher/maahanmuuton-vuoden-2018-tilastot-yha-useampi-haki-viime-vuonna-oleskelulupaa-tyon-perusteella

Maasilta, M. & Simola, A. & Heurlin, H. 2008. Maahanmuuttaja mediankäyttäjänä. Tampereen yliopisto: Tiedotusopinlaitos. Julkaisuja. Sarja A 107/2008.

Malin, M. 2011. Maahanmuuttajien terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavat tekijät. Yhteiskuntapolitiikka 76 (2011):2. 201–213. Luettu 14.4.2019.
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102862/malin.pdf?sequence=1>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2018. Tietoa Mannerheimin Lastensuojeluliitosta. Luettu 16.9.2018 <https://www.mll.fi/tietoa-mllsta/>

Malin, M. & Anis, M. 2013. Maahanmuuttajat hyvinvointivaltiossa. Teoksessa Martikainen, T. & Saukkonen, P. & Säävälä, M. (toim.) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Marin, M. 2003. Sosiaaliset verkostot. Teoksessa Marin, M. & Hakonen, S. (toim.) Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Martikainen, T. & Tiilikainen M. 2007. Maahanmuuttajanaiset: Käsitteet, tutkimus ja haasteet. Teoksessa Martikainen, T. & Tiilikainen, M.(toim) Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisu, D 46/2007. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy.

Martikainen, T. & Saukkonen, P. & Säävälä, M. 2013. Johdanto: Suomi muuttuu, kun Suomeen muutetaan. Teoksessa Martikainen, T. & Saukkonen, P. & Säävälä, M. Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Monikulttuurisen ystävä- ja perhetyön hanke. 2017. Mannerheimin Lastensuojeluliiton www-sivut. Luettu 4.9.2018. <https://tampere.mll.fi/monikulttuurinen-ystava-japerhe/hanke/>

OECD. 2018. Finland must focus on integrating migrant women and their children to boost their contribution to the economy and society. Luettu 6.11.2018. <http://www.oecd.org/finland/finland-must-focus-on-integrating-migrant-women-and-their-children-to-boost-their-contribution-to-the-economy-and-society.htm>

Opetushallitus 2012. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen perusteet 2012. https://www.oph.fi/download/139342_aikuisten_maahanmuuttajien_kotoutumiskoulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2012.pdf

Puukari, S. & Korhonen, V. 2013. Monikulttuurinen ohjaus kotoutumista tukevassa työssä. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A. & Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet- ja kotoudumme. Väestöliitto ry. Vaasa: Kirjapaino Fram.

Raijas, A. 2008. Arki keskittyy kotiin. Teoksessa Lammi, M. & Timonen, P. (toim.) Koti - tehtävistä uusiin ihanteisiin. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskuksen kirjoja 4.

Ranta, J. & Kuula-Luumi, A. 2017. Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa Hyvärinen, M. & Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Rastas, A. 2005. Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. Haastattelu- tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Ruuskanen, P. 2015. Sosiaalinen pääoma. Teoksessa Eriksson, K. (Toim.) Verkostot yhteiskuntatutkimuksessa. 2015. Tallinna: Printon Trukikoda.

Ruusuvuori, J. & Nikander, P. 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa Hyvärinen, M. & Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Ruusuvuori, J., Nikander, P., & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvuori, J. & Nikander, P. & Hyvärinen, M. (Toim.) Haastattelun analyysi. 2010. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Reuter, A. & Jaakkola, M. 2005. Venäjänkielisten, vironkielisten ja kaksikielisten maahanmuuttajien sosiaaliset verkostot. Teoksessa Paananen, S. (toim.) Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Helsinki: Edita Prima Oy.

Sisäministeriö. 2018. Pakolainen pakenee vainoa omassa kotimaassaan. Luettu 4.4.2019. <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>

Säävälä, M. 2011. Perheet muuttoliikkeessä -Perustietoa maahan muuttaneiden kohtaamiseen. Väestöntutkimuslaitoksen katsauksia E41/2011. Helsinki: Hakapaino Oy.

Säävälä, M. 2013. Maahanmuutto perheilmiönä. Teoksessa Martikainen, T. & Saukkonen, P. & Säävälä, M. (toim.) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Söderling, I. 2013. Maahanmuutto ja suomalaisten asenteet. Teoksessa Ali-Tolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä M. (toim) Olemme muuttaneet ja kotoudumme. Väestöliitto ry. Helsinki: Kirjapaino Främ.

Tarnanen, M. & Pöyhönen, S. 2011. Maahanmuuttajien suomen kielen taidon riittävyys ja työllistymisen mahdollisuudet. Puhe ja kieli 31:4, 139– 152.

Tarnanen, M. & Suni, M. 2005. Maahanmuuttajien kieliympäristö ja kielitaito. Teoksessa Paananen, S. (toim.) Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Helsinki: Edita Prima Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2012-2015. Luettu 22.3.2019.
<https://tem.fi/documents/1410877/3342347/Valtion+kotuttamisohjelma+21092012.pdf>

Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016-2019 ja valtioneuvoston periaatepäätös Valtion kotouttamisohjelmasta. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. 45/2016. Helsinki: Lönnberg Print&Promo.

Väestö. 2018. Tilastokeskus. Luettu 8.1.2019.
https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html

Ystäväksi maahanmuuttajaäidille. 2018. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osaston www-sivut. Luettu 6.11.2018
<https://tampere.mll.fi/monikulttuurinen-ystava-ja-perhe/ystavaksi-maahanmuuttajaaidille/>

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Hei,

Opiskelemme Tampereen Ammattikorkeakoulussa sosionomeiksi ja teemme opinnäytetyötä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Ystäväksi maahanmuuttajäidille- toiminnan merkityksestä maahanmuuttajäideille. Samalla haluaisimme kuulla toiminnassa mukana olevien äitien kokemuksia ja kerätä mahdollisia kehittämisisideoita.

Toteutamme opinnäytetyön haastattelemalla toiminnassa mukana olevia äitejä. Tässä olisi hyvä mahdollisuus osallistua toiminnan kehittämiseen.

Haastatteluun olisi hyvä varata noin tunti. Haastattelut tehdään Mannerheimin Lastensuojeluliiton tiloissa Laivapuiston perhetalolla. Voitte tulla haastatteluun lastenne kanssa, olemme järjestäneet heille tekemistä haastattelun ajaksi. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista.

Antamianne tietoja käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisesti. Opinnäytetyön tulokset julkaistaan niin, ettei teitä ole mahdollista tunnistaa niistä.

Otathan yhteyttä meihin 15.11.2018 mennessä soittamalla tai sähköpostilla ja sovi oma haastatteluajasi.

Ystävällisin terveisin,
Milja ja Maija

Liite 2. Haastattelurunko

1(2)

Taustat (sen verran kuin haluaa itse kertoa, tutustumista, miellyttävän ilmapiirin luomista)

- Kerro jotain itsestäsi.

Toimintaan lähtemisestä:

- Kuinka kauan olet ollut Suomessa?
- Kuinka kauan olet ollut mukana toiminnassa?
- Miten löysit toiminnan?
- Miksi halusit lähteä toimintaan mukaan?
- Millaisia toiveita sinulla oli hakeutuessasi toimintaan?

Ystävistä

- Kerro ystävästäsi.
- Mitä teette yhdessä?
- Kuinka usein tapaatte?
- Millä tavoin olette yhteydessä? Muullakin tavoin kuin kasvotusten?
- Onko teillä jotakin yhdistäviä tekijöitä? Millaisia? Ovatko ne sinulle tärkeitä?
- Miten olet kokenut toiminnan vaikuttaneen elämääsi?
- Millaisista asioista voi puhua ystävän kanssa?
- Ystävältä saatu apu ja tuki?

Sosiaaliset verkostot

- Perhe/Ystävät/sukulaiset Suomessa.
- Millaista tukea saat arkeen läheisiltä?
- Onko arjessasi mukana muita ihmisiä? Ketä? Millainen merkitys heillä on sinulle?
- Oletko tutustunut muihin ihmisiin toiminnan kautta?

Kehittäminen

- Mitä mielestäsi toiminnassa voisi tehdä eri tavalla?

(jatkuu)

2(2)

- Miten olet kokenut MLL:n tuen ystävätoiminnan eri vaiheissa? Mitä mieltä olet siitä?
- Miten sinua ja ystävääsi tuettiin toiminnan alkuvaiheessa? Kaipasitko enemmän tukea tai ohjausta?
- Kuinka tyytyväinen olet toimintaan?
- Onko toiminta ollut hyödyllistä sinulle? Jos on, millä tapaa?
- Oletteko käyneet MLL:n järjestämässä yhteisissä tapahtumissa, joita järjestetään ystäväpareille? Miten olet kokenut ne?
- Suositteletko toimintaa muille? Miksi?